

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖВУЗІВСЬКОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
27 ТРАВНЯ 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.013.42
ББК 74.60
А 43

За редакцією
доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Васильєвої Марини Петрівни

Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково-практичної конференції 27 травня 2020 року / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 129 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 3 від 12.05. 2020 р.).

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

Берсенцова А.Ю. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗЗСО: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	89
Валявська З.В. ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ЩОДО ПРОЯВІВ СЕКСИЗМУ В РЕКЛАМНІЙ ПРОДУКЦІЇ.....	91
Висоцька А.К. СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ.....	93
Галас Т.В. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ДО ШКІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	94
Голуб Д.Ю. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	96
Збаранська Д.В. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ДБСТ.....	98
Карпенко А.А. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ ЖОРСТОКОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗЗСО.....	99
Кулакова А.О. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНОГО БАТЬКІВСТВА ПІДЛІТКІВ З НЕПОВНИХ СІМЕЙ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	101
Редька М.Ю. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	104
Сіденко М.Ю. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	106
Скакун Е.Ю. ГЕНДЕРНІ ТА СЕКСИСТСЬКІ СТЕРЕОТИПИ В РЕКЛАМІ: ВИЯВЛЕННЯ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ.....	108
Скляниченко М.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	110

Серед *суб'єктів* соціально-педагогічної діяльності з профілактики жорсткої поведінки підлітків у ЗЗСО виокремлено *внутрішніх* (адміністрація ЗЗСО; соціальний педагог; шкільний психолог; педагогічний колектив) та *зовнішніх* (батьки підлітків; представники органів внутрішніх справ; фахівці центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (надалі – ЦСССДМ)). Центральним *об'єктом* програми є підлітки.

У ході реалізації Комплексної програми, зокрема її змістово-процесуального блоку, передбачається послідовна реалізація конкретних форм і методів соціально-педагогічної діяльності задля забезпечення ефективної профілактики жорсткої поведінки підлітків за напрямками: *робота з педагогічним колективом ЗЗСО* (форми і методи роботи: науково-практична конференція «Як спілкуватися без конфліктів», відеолекторії, дискусії, круглий стіл «Вплив мікросередовища підлітка на формування проявів жорсткої поведінки», методичні семінари (зокрема, методичний семінар на тему «Жорстока поведінка у середовищі ЗЗСО», «Використання рольових ігор у профілактиці жорсткої поведінки підлітків»), виступи на педагогічних радах; семінар «Практичні аспекти організації соціально-виховної роботи з підлітками», консультативні зустрічі «Ні жорстокості» (із залученням представників органів внутрішніх справ; фахівців ЦСССДМ), індивідуальні бесіди з класними керівниками тощо); *з батьками підлітків* (форми і методи роботи: бесіди (зокрема, бесіда «Жорстока поведінка у моєї дитини»), метод «мозковий штурм», батьківські відеолекторії, індивідуальні бесіди, індивідуальні консультативні зустрічі з соціальним педагогом, шкільним психологом, відкриті батьківські збори (із залученням соціального педагога, представників органів внутрішніх справ; фахівців ЦСССДМ) «Ми за дружню сім'ю», рольова гра «Обвинувач» тощо); *з підлітками – учнями ЗЗСО* (форми та методи роботи: бесіда «Знайомство», тематичне коло «Конфлікти та їх ефективне взаємовигідне рішення – міф чи реальність?», вправи («Сходинки»; «Капелюх страхів»; «Ніхто із Вас не знає»; «Побажання»), рольові ігри («Якби я знав», «Живе дзеркало», «Інтерв'ю», «Кастинг», «Велике полум'я» тощо)).

Вважаємо, що реалізація розробленої Комплексної програми у закладах загальної середньої освіти дозволить сформувати навички безконфліктної поведінки підлітків, схильних до проявів жорстокості.

Кулакова А.О.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНОГО БАТЬКІВСТВА ПІДЛІТКІВ З НЕПОВНИХ СІМЕЙ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Останнім часом значно зросла увага до проблем шлюбу і сім'ї. Деформація соціальних і моральних цінностей у свідомості молоді негативно позначається на шлюбно-сімейних відносинах. Сучасна молодь досить рано

починає статеве життя, проте, виявляється психологічно не готовою до створення сім'ї та відповідального батьківства. Ці фактори підвищують інтерес до дослідження проблеми підготовки до шлюбно-сімейних відносин, зміцнення подружнього та батьківського статусів, виховання в сучасній молоді батьківських якостей.

Аналіз соціально-педагогічної літератури визначає, що проблема формування культури та готовності до материнства досліджували І. Братусь, Н. Максимовська, Г. Філіппова; формуванню усвідомленого батьківства приділялась увага у дослідженнях Н. Власової, В. Кравець, О. Лемещенко, Г. Лактіонової, Р. Овчарової, Н. Островської та ін.

Проблема деформації шлюбно-сімейних цінностей особливо гостро постає щодо дітей з неповних сімей, де батьківський приклад має негативний вплив на формування установок молоді. Особливості соціально-педагогічної діяльності з неповними сім'ями розкрито в дослідженнях М. Докторович, Т. Війця, В. Костіва, Р. Овчарової, І. Трубавіної та інших.

Однак, сучасні статистичні дані свідчать про високий рівень розлучень, особливо серед молоді. Що зумовлює проведення системної роботи з формування шлюбно-сімейних цінностей, усвідомленого батьківства у закладах освіти.

Проведений теоретичний аналіз дозволив визначити поняття «усвідомлене батьківство», як готовність до виконання ролі батьків у сімейних відносинах. У структурі усвідомленого батьківства виділено три компоненти: 1) мотиваційний компонент (емоційно-позитивне ставлення до сімейного образу життя, цінностей шлюбу, батьківські почуття, установки у сімейних відносинах, позитивна установка на народження дитини, тощо); 2) когнітивний компонент (соціально-педагогічні й психологічні знання з сімейного виховання, соціально-психолого-медичні знання про особливості планування сім'ї, особливості зростання дитини, тощо); 3) діяльнісний компонент (уміння, навички й дії щодо виконання ролі батьків, зокрема, уміння розуміти відчуття членів сім'ї, відповідальність за виконання ролі батьків, батьківські ставлення, навички рефлексії виконання батьківської ролі, тощо).

Найчастіше у дітей з неповних сімей виникають такі проблеми щодо сформованості готовності до батьківства в майбутньому: соціальна незахищеність; педагогічна занедбаність; страждання через дефіцит спілкування з відсутнім батьком чи матір'ю; неможливість повноцінної статево-рольової ідентифікації у зв'язку з порушенням нормального перебігу статево-рольового виховання. Отже, неповна родина створює додатковий фактор ризику щодо сформованості готовності до батьківства в підлітків у майбутньому. Що потребує особливої уваги з боку суб'єктів соціально-педагогічної діяльності й, зокрема спланованої системної роботи щодо формування усвідомленого батьківства.

Під соціально-педагогічною діяльністю з формування усвідомленого батьківства підлітків у закладах загальної середньої освіти ми розуміємо професійну діяльність суб'єктів (соціального педагога, завуча з виховної

роботи, класних керівників, психолога, вчителів, медичних працівників, соціальних працівників служб у справах дітей, центрів соціальних служб у справах сім'ї, дітей та молоді, волонтерів з громадських організацій тощо) з формування готовності підлітків до виконання ролі батьків у сімейних відносинах, що включає: 1) освітню діяльність, 2) виховну діяльність, 3) оздоровчу діяльність і 4) заходи щодо соціальної захищеності дітей з неповних сімей.

Розроблена програма соціально-педагогічної діяльності з формування усвідомленого батьківства підлітків з неповних сімей у закладі загальної середньої освіти складається з 4 напрямів: 1) соціальна захищеність дітей з неповних сімей (виявлення дітей з неповних сімей, вивчення умов життя підлітків для визначення рівня соціальної захищеності, сприяння соціальній захищеності неповної сім'ї); 2) освітній напрям (формування знань з сімейного виховання, правова підготовка до сімейного життя, формування репродуктивного здоров'я підлітків, формування знань з фізіології народження, вигодовування і виховання дитини); 3) виховний напрям (формування сімейних цінностей, розвиток позитивного відношення до сім'ї, сприяння формуванню відповідального ставлення до неї); 4) діяльнісний напрям (формування навичок спілкування, розв'язання конфліктних ситуацій, розвиток навичок раціональної організації домашніх справ, розвиток навичок планування сімейного бюджету, розвиток навичок рефлексії власної діяльності). До реалізації програми залучено соціального педагога, психолога, здобувача-практиканта, класних керівників, шкільного офіцера поліції, волонтерів з громадських організацій, сімейного лікаря. Серед заходів, що передбачені програмою, профілактичні квести, вікторини, лекції з елементами дискусії, бесіди, групові вправи, тощо.

Експериментальне впровадження розробленої програми під час проходження практики на базі Харківського ліцею №107 Харківської міської ради Харківської області проходило в три етапи. На констатувальному етапі було: 1) визначено змісту соціально-педагогічної діяльності з формування усвідомленого батьківства підлітків з неповних сімей, яка проводиться в Харківському ліцеї №107, зроблено висновок про наявність системної роботи щодо формування окремих складових усвідомленого батьківства учнів; 2) проведено первинне діагностування рівня сформованості готовності учнів до батьківства за підібраними критеріями (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний), показниками й методиками, яке виявило досить низький рівень сформованості усвідомленого батьківства підлітків з неповних сімей.

На формувальному етапі експериментальної роботи було впроваджено низку заходів здобувачем-практикантом, соціальним педагогом, психологом, офіцером шкільної поліції, сімейним лікарем за розробленою програмою з підлітками експериментальної групи, з батьками, з педагогічними працівниками закладу.

Контрольний етап дослідження визначив підвищення у підлітків з неповних сімей експериментальної групи рівня соціально-педагогічних і психологічних знань з сімейного виховання, соціально-психолого-медичних

знань про особливості планування сім'ї, особливості зростання дитини. Зафіксовано приріст емоційно-позитивного ставлення до сімейного образу життя, цінностей шлюбу. Визначено позитивну динаміку у сформованості умінь, навичок щодо виконання ролі майбутніх батьків, зокрема, покращилися навичок спілкування, розв'язання конфліктних ситуацій, навички раціональної організації домашніх справ, навички планування сімейного бюджету.

Отже, розроблена програма соціально-педагогічної діяльності з формування усвідомленого батьківства підлітків з неповних сімей може бути використана в роботі психологічної служби закладу загальної середньої освіти.

Редька М.Ю.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л.М. Макар

Актуальність проблеми формування соціальної активності молодших школярів у закладах загальної середньої освіти обумовлена тим, що сучасне українське суспільство потребує виховання успішної людини з розвинутими лідерськими, діловими якостями, підготовленої для самореалізації в сучасному світі, яка адекватно реагуватиме на зміни, що в ньому відбуваються, а також постійно самовдосконалюватиметься.

У вітчизняній науці теоретичні і практичні аспекти формування соціальної активності молодших школярів у закладах загальної середньої освіти досліджувались у різних галузях знань, зокрема педагогіці, психології, соціальній педагогіці тощо.

У соціально-педагогічній науці проблему формування соціальної активності молодших школярів активно досліджують В. Бочарова, М. Галагузова, А. Мудрик, Г. Овчарова, В. Торохтій, В. Фокін.

Практичні аспекти формування соціальної активності молодших школярів розглядалися в роботах Л. Артемової, З. Борисової, Л. Виготського та ін.

Щодо молодших школярів, чия особистість ще не є сформованою, завдання формування й розвитку соціальної активності набуває особливої гостроти та актуальності.

Отже, здійснений науковий пошук свідчить, що найважливішими умовами формування соціальної активності молодших школярів є: спільна діяльність колективу класу, об'єднана загальною метою, демократичний стиль керівництва в колективі, розвиток гуманістичних відносин між учнями, навчання молодших школярів організаторським здібностям.

Наше дослідження включає такі складові структури соціальної активності молодших школярів: когнітивний компонент, який включає уявлення про соціальні цінності, про реалізацію соціально-значущої діяльності, про соціальні